

LAUKSAIMNIECĪBAS KOOPERATĪVU DEVUMS TAUTSAIMNIECĪBAI

Kooperatīvu samaksātie darbspēka nodokļu apjomi pieaug, taču ģeopolitisko notikumu dēļ mainīto loģistikas piegāžu kēžu dēļ kopējie nodokļu maksājumi ir sarukuši.

To liecina Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas (LLKA) pētījums pēc Valsts ieņēmumu dienesta (VID) datiem. “Šķiet paradoksāli, ka dažu gadu laikā kooperatīvu samaksāto nodokļu apjoms ir nevis palielinājies, bet tieši pretēji samazinājies, taču tam ir “iegrāmatošanas” rakstura izskaidrojums,” pētījuma datus analizē LLKA valdes priekšsēdētājs Rolands Feldmanis. Viņš savu sacīto pamato ar to, ka būtībā kooperatīvās sabiedrībās ir palielinājies darbspēka nodokļu – gan valsts sociālās obligātās apdrošināšanas, gan arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa – apmērs valsts budžetā. Viņš norāda, ka būtiskākās – miljonos eiro – izmaiņas skar tieši pievienotās vērtības nodokļa (PVN) maksājumus.

“Graudu audzētāju kooperatīvi 2022. gadā veica 17,74 milj. eiro lielas PVN iemaksas, bet 2024. gadā tikai 9,42 milj. eiro, un iemesls tam ir pārtrauktais Krievijas un Baltkrievijas minerālmēslu imports, ko veic citi tirgotāji,” skaidro R. Feldmanis. Atšķirīga situācijā ir svaigpiena ražotāju kooperatīvās sabiedrības. “Diemžēl svaigpienu eksportējam bez papildu pievienotās vērtības, jo kooperatīviem, kas apvieno ceturto daļu piena ražotāju, vienkārši nav savu pārstrādes jaudu. Pozitīvi izņēmumi ir PKS “Straupe”, PKS “Baltu piens”, ļoti nelielos apmēros PKS “Viļāni,” skaidro R. Feldmanis. Viņš norāda, ka kooperatīvi varētu maksāt ievērojami augstākus nodokļus, attīstot savu pārstrādi, bet to pašlaik dara tikai daži no tiem.

MAKSĀTĀJU MAINA AR NEITRĀLU IETEKMI

“Nodokļos maksājam apmēram tikpat, cik iepriekš, kaut arī nodokļu politikas izmaiņu dēļ ir pieaugums 1–2 %,” skaidro kooperatīvās sabiedrības VAKS valdes priekšsēdētājs Indulis Jansons. Viņš atzīst, ka nodokļu nomaksas nosacījumu specifikas dēļ ir notikušas izmaiņas graudaudzētāju kooperatīvu samaksātā PVN maksājumos.

Kooperatīvo sabiedrību nomaksātie nodokļi, apgrozījums un strādājošo skaits, milj. eiro

KS veids, gads	PVN iemaksas	PVN atmaksas	IIN	VSAOI	Citi nodokļi
Graudu audzētāju KS					
2022	17,74	2	1,52	2,87	2,28
2023	13,47	3,70	1,78	3,33	1,24
2024	9,42	2,95	1,98	3,66	1,11
Piena ražotāju KS					
2022	1,70	4,08	0,501	1,08	0,047
2023	1,21	4,83	0,579	1,20	0,046
2024	1,46	7,43	0,659	1,35	0,013

Neto apgrozījums (milj. eiro)

	2022. g.	2023. g.
Augļu audzētāju kooperatīvās sabiedrības	3,65	2,70
Graudu audzētāju kooperatīvās sabiedrības	594,97	565,09
Piena ražotāju kooperatīvās sabiedrības	127,45	105,79
Citas kooperatīvās sabiedrības	17,62	17,12
Kopā	743,68	690,70

Vidējais darba vietu skaits mēnesī

	2022. g.	2023. g.	2024. g.
Augļu audzētāju kooperatīvās sabiedrības	15	15	16
Graudu audzētāju kooperatīvās sabiedrības	430	451	467
Piena ražotāju kooperatīvās sabiedrības	244	245	242
Citas kooperatīvās sabiedrības	39	46	56

Avots: LLKS pēc VID datiem

“Iepriekš kooperatīvi paši bija minerālmēslu importētāji un arī, pārdodot tos Latvijā, maksāja attiecīgu PVN, ko iekasēja no pircējiem, bet tagad ar šo svarīgo izejvielu importu nodarbojas citi vairumtirgotāji, kuri tad ar valsti veic norēķinu, līdz ar to ir loģiski, ka graudu audzētāju kooperatīvu veiktās PVN iemaksas ir sarukušas,” skaidro I. Jansons. Viņš min vēl vienu faktu, kas ietekmē PVN samaksas apjomu. Protī, graudaugiem ir viena PVN maksāšanas kārtība, savukārt pākšaugiem – cita. “Neatbalstu jēlkādu nodokļu paaugstināšanu. Visiem vajadzētu samaksāt nodokļus tādā apmērā, kādā pienākas. To, ka kaut kas nav kārtībā, rāda novērotais, ka lielveikalā cilvēki par pirkumu vairāku simtu eiro apmērā norēķinās skaidrā naudā, nevis ar bankas karti, un tie nebūt nav pensionāri,” uz jautājumu par iespējamu patēriņa nodokļa likmju paaugstināšanu atbild I. Jansons.

VALSTS POLITIKAS IETEKME

LLKA valdes priekšsēdētāja skatījumā uz nodokļu samaksas apjomu, jāņem vērā

arī valsts politikas ietekme. “Analizējot trīs gadu tendenci tieši augļu un dārzeņu nozarē, jāsecina, ka laikā, kad bija 5 % PVN, pieauga saražotais apjoms, izspiežot importu, pieauga nodokļu samaksas apjoms, un visstraujāk tas pieauga tieši par darbspēku – 50 % valsts sociālās obligātās apdrošināšanas maksājums, gan arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmēri, taču kopš 2023. gada paaugstinātā PVN likme līdz 12 % nozarē vairs nestimulē straujāku vietējās ražošanas attīstību, jo atgriežas imports tur, kur tas kopš 5 % PVN ieviešanas zaudēja pozīcijas,” uzsver R. Feldmanis.

Sava ietekme uz kopējo nodokļu un jo īpaši darbspēka nodokļu nomaksas apjomiem ir ikgadējai minimālās algas paaugstināšanai. Latvijā ir veikta salīdzinoši strauja minimālās algas paaugstināšana, kas tieši un netieši paaugstināja izmaksas un samazināja mūsu zemē strādājošo konkurētspēju ar ārvalstu konkurentiem. **LL**

Māris Ķirsons,

“Dienas Bizness” sadarbībā ar LLKA